

Täysistunto

Perjantai 20.8.2021 klo 16.14—16.58

Täysistunto alkoi klo 16.14. Täysistunto päättyi klo 16.58.

Puhetta johti ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (16.14—16.58).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Nimenhuudon sijasta merkittiin läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

2. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Puolustusvoimien joukon lähettämisestä Kabulin lentokentän alueelle

Valtioneuvoston selonteko VNS 7/2021 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2021 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Nyt päätetään ulkoasiainvaliokunnan mietinnön UaVM 3/2021 vp pohjalta kannanotosta selonteon johdosta.

Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Mika Niikon esittelypuheenvuoron jälkeen keskustelu käydään etukäteen pyydettyjen puheenvuorojen osalta nopeatahtisena. Ryhmäpuheenvuoroja ei ole. Etukäteen varattujen puheenvuorojen pituus on enintään 5 minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään 5 minuuttia.

Avaan keskustelun. — Edustaja Niikko, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.15 **Mika Niikko ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtioneuvosto on antanut eduskunnalle kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain mukaisen selonteon Puolustusvoimien joukon lähettämisestä Kabulin lentokentän alueelle. Afganistanin nopeasti heikentynyt turvallisuustilanne huomioiden ulkoasiainvaliokunta pitää keskeisen tärkeänä, että Afganistanissa olevien, konsuliapua pyytäneiden Suomen kansalaisten ja Suomessa pysyvästi asuvien afganistanilaisten sekä valtioneuvoston yleisistunnon 13.8. ja 15.8.2021 tekemien päätösten mukaisten henkilöiden evakointi Afganistanista suoritetaan kiireellisesti.

Pöytäkirja PTK 91/2021 vp

Valiokunnan saamien selvitysten mukaan jälkimmäisillä henkilöillä tarkoitetaan ensisijaisesti Suomen suurlähetystön, EU-instituutioiden ja Naton palveluksessa olevia tai olleita, asemamaasta palkattuja henkilöitä sekä heidän perheenjäseniään. Selonteon mukaan edellä mainittujen päätösten kattama evakuoitavien henkilöiden kokonaismäärä on tämän hetken arvion mukaan noin 170 henkilöä. Lisäksi konsuliapua tarvitsevien henkilöiden määrä on selonteossa ilmoitetun mukaisesti arviolta 60 henkeä. Määrän todetaan kasvavan.

Osa evakuoinneista on saatu onnistuneesti suoritettua. Valtioneuvoston on toimivaltansa puitteissa mahdollista tarvittaessa laajentaa operaation puitteissa evakuointitarpeessa olevien henkilöiden määrää. Toisin sanoen tämä on polku siihen, että Suomen on mahdollista lisätä esimerkiksi suojaustehtävissä olevien henkilöiden mukaan ottamista.

Arvoisa puhemies! Aikajänne evakuointien suorittamiseksi on lyhyt. Afganistanin turvallisuustilanne ja Talibanin suhtautuminen evakuointeihin saattavat muuttua äkillisesti, ja lisäksi Yhdysvallat on päättämässä Kabulin lentokentän turvallisuusoperaation kuluvan kuukauden lopulla. Valiokunta painottaa selonteon linjauksia, joiden mukaan Suomen evakuointioperaatio tulisi pyrkiä suorittamaan loppuun mahdollisimman pikaisesti.

Arvoisa puhemies! Selonteon valmistelun yhteydessä selvitettiin sitä, voitaisiinko päätös operaatiosta tehdä kiireellisenä. Valiokunnan, joka totesi tilanteen perustelevan kiireellistä menettelyä, mielestä Suomen lainsäädäntö, kansainvälinen apulaki ja sotilaallista kriisinhallintaa koskeva lainsäädäntö eivät tunnista nyt kyseessä olevan tilanteen mukaisia tarpeita parhaalla mahdollisella tavalla eivätkä riittävästi. Saadun selvityksen mukaan suojausjoukon tehtävät olisivat evakuointioperaatioon osallistuvan ulkoministeriön henkilöstön suojaaminen, evakuoitavien henkilöiden tukeminen ja opastaminen, tilannekuvan muodostaminen ja jakaminen sekä yhteysupseeritoiminta alueella. Puolustusvoimien arvioiden mukaan joukon käytöstä aiheutuu enintään 792 000 euron kustannukset, jotka esitetään katettavaksi valtiovarainministeriön momentilta Ennakoimattomat menot.

Arvoisa puhemies! Valiokunta kiinnittää huomiota myös selonteon kirjaukseen, jonka mukaisesti Afganistanissa ei ole tällä hetkellä toimivaa hallintoa, jolta joukkojen käytölle maassa voitaisiin saada lupa. Aseiden ja ampumatarvikkeiden viemiselle operaation mahdolliselle tukeutumisalueelle muussa maassa tulee saada asianmukaiset luvat kyseisen maan hallinnolta. Afganistanin heikko turvallisuustilanne ja epäselvä tilannekuva huomioiden valiokunta pitää operaation tilannekehitystä ennakoimattomana ja mahdollisesti nopeasti vaikeutuvana. On siis tärkeää, että operaation turvallisuutta ja tilannekuvaa seurataan tarkasti ja myös eduskunta pidetään asiassa tietoisena.

Arvoisa puhemies! Yleisemmin Afganistaniin liittyen valiokunta kiinnittää huomion erityisesti maan vakavaan humanitääriseen kriisiin. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi niin kahdenvälisesti kuin osana EU:ta ja laajempaa kansainvälistä yhteisöä hakee ratkaisuja maan humanitäärisen tilanteen helpottamiseksi ja tukemiseksi, painottaen erityisesti haavoittuvimmassa asemassa olevia, mukaan lukien naiset ja lapset. Valiokunnan mielestä eduskunnan on syytä käsitellä Afganistanin monisyistä tilannetta perusteellisesti erikseen, mukaan lukien kansainvälinen kriisinhallintatoiminta. Tähän palataan myöhemmin.

Arvoisa puhemies! Eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ennen kuin mennään puhujalistaan, niin ulkoministeri Haavisto, olkaa hyvä. 3 minuuttia.

Pöytäkirja PTK 91/2021 vp

16.21 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Arvoisa puhemies! Kiitän jo tässä vaiheessa eduskuntaa ja sen ulkoasiainvaliokuntaa tänään käydystä keskustelusta ja kyvystä käsitellä selonteko näin nopealla aikataululla. On hienoa nähdä eduskunta näin yksimielisenä kriisin hetkellä. Olen kiitollinen tuesta esitetylle toimintalinjalle ja suojajoukon lähettämiselle.

Olemme käsitelleet hyvin tärkeää kysymystä, yhteisenä prioriteettinamme suomalaisten ja suojelua tarvitsevien auttaminen sekä valtioneuvoston päätösten toimeenpano hyvin akuutissa tilanteessa, jossa turvallisuusriskit saattavat kasvaa entisestään ja käytettävissä oleva aika vähenee nopeasti.

Suomen kansalaisia, pysyvän oleskeluluvan haltijoita ja valtioneuvoston päätöksellä evakuoitavia afgaaneja on yhä runsaasti Afganistanissa. Useimpien hätä ja huoli on nyt juuri hyvin suuri.

Olen huomionut myös eduskunnan tahtotilan siitä, että lainsäädännön tarkistamista on syytä harkita. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun kyseistä lakia sovelletaan. Samalla tavoin olen huomionut edustajien kommentit EU:n toiminnasta. Suomi on aina korostanut EU-yhteistyön ja koordinaation merkitystä. Paikan päällä Kabulissa sitä on kyetty parantamaan koko ajan. On kuitenkin totta, että EU:lla kokonaisuutena on tässä vielä paljon kehitettävää.

Nämä ovat kuitenkin kysymyksiä, joihin meidän on palattava käsillä olevan akuutin kysymyksen eli evakuointioperaation päättymisen jälkeen. Tällöin voimme käydä ajan kanssa huolellisesti läpi kokemuksen kautta esille nousseita opetuksia, analysoida ne ja ryhtyä tarvittaviin toimiin. Sama koskee Suomen ja EU:n Afganistan-politiikkaa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja nyt mennään puhujalistaan. — Edustaja Kiljunen Kimmo, olkaa hyvä.

16.23 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Me kaikki varmaan voimme yhtyä niihin kiitoksiin, joita kuulumme äsken ulkoministeriltä koskien sitä käsittelytapaa, mikä täällä eduskunnassa nyt oli. Tämä oli hyvin kiireellisesti käsitelty selonteko. Ilmeisen hienosti olemme tämän työn tässä tehneet ja olemme saaneet kaiken lisäksi yksimielisen mietinnön. Meidän mietintömme valiokunnassa oli yksimielinen, ja oletan, että myöskin eduskunta sitten yksimielisesti tässä tukee hallitusta. Kysymys on kiireellisestä ja täysin tarpeellisesta operaatiosta, jossa viedään Suomesta suojajoukko turvaamaan tämä evakuointioperaatio.

Ottaisin, arvoisa puhemies, kolme seikkaa tästä meidän mietinnostämme erityisesti, alleviivatusti esille. Hieman jatkan siitä, mistä edustaja Niikko esitellessään tämän meidän mietintömme jo puhui.

Ensinnäkin tämä evakuoitavien määrä: Tässä nyt on ollut luku, selonteossa viitataan 170:een ihmiseen plus 60:een konsuliapua pyytäneeseen ihmiseen, jotka pitäisi evakuoida, mutta me valiokunnan käsittelyn yhteydessä — ja esitämme sitä myöskin eduskunnalle hyväksyttäväksi — olimme sitä mieltä, että tämä todennäköisesti tulee laajenemaan. Ministerikin itse tässä viittasi siihen, että se tarve evakuoitavien määrälle todennäköisesti on huomattavastikin suurempi kuin mikä tässä nyt on näissä luvuissa. Me emme tässä uusia käsittelyjä tarvitse, vaan valtioneuvosto voi tietysti toimivaltuutensa puitteissa harkita tätä asiaa sitten joustavasti, että saadaan kaikki ne suomalaiset ja suomalaisia avittaneet ihmiset, jotka turvaa tarvitsevat, suojaa tarvitsevat, sen piiriin.

Pöytäkirja PTK 91/2021 vp

Toinen seikka, jonka haluan tässä yhteydessä sanoa, on tämä kriittinen keskustelu, mitä me kävimme myöskin ulkoasiainvaliokunnassa eilen, ja myöskin täällä salikeskustelussa viitattiin tähän kiireellisyyteen: onko tämä kiireellisesti käsiteltävä, minkä laki tästä kansainvälisestä avunannosta mahdollistaisi, vai käytetäänkö tällaista tavanomaisempaa, vähän pidempää metodia tämän selonteon käsittelyn ja päättämisen osalta? Tässä nyt tietysti jälkikäteen voi sanoa, kun me olemme nyt vuorokauden tätä käyneet tässä läpi, että tämä operaatio on ollut kyllä melkoisen onnistunut. Kiitos meille kaikille, että olemme tämän hienolla tavalla läpi täällä yhdessä käyneet. Mutta silti kyllä valiokunnan kanta oli se — vaikka sitä ei eksplisiittisesti sanotakaan, niin implisiittisesti meidän mietinnössämme näkyy se — että tässä on varmaankin lainsäädännön tarkastelun paikka. Ja se koskee sekä tätä lakia kansainvälisestä avusta, sen vastaanottamisesta ja saamisesta, että myöskin tätä sotilaallista kriisinhallintaa koskevaa lainsäädäntöä. Eli näiden osalta tässä selkeästi on täsmäntämisen tarvetta, ja meillä ainakin valiokunnan puitteissa olisi valmiutta tätä asiaa pohdita.

Kolmas seikka, jonka haluan tässä tuoda esille, liittyy siihen laajempaan arvioon, mikä täällä joudutaan käymään. Ehdottomasti Suomessa, myöskin maailmalla... Tiedämme hyvinkin sen, että muissa Afganistanin operaatioissa olleissa maissa käydään kriittistäkin arviointia siitä, mikä Afganistanin tilanne oli ja mikä se on: Mitä meille on opettanut tällainen kansainvälinen kriisinhallintaoperaatio, missä on oltu mukana? Missä on epäonnistuttu, missä on ehkä onnistuttukin? Ja onkin onnistuttu. Tulisi arvioida huolella tämän Afganistanin tilanteen monisyisyys ja ennen kaikkea myöskin suomalaisten kannalta huolella se, mihin me olemme panostaneet niinkin voimakkaasti sekä kehitysyhteistyön että sotilaallisen kriisinhallinnan puolella, mitkä ovat olleet ne ongelmakohtat ja missä on parannettavaa jatkon varalle, ja myöskin se, minkälaisissa prosesseissa on oltu mukana. Ja tähän valiokunta otti oman kantansa siltä osin, että tämäläinen selvitys on mitä suurimmassa määrin eduskunnassa syytä tehdä ja perusteellisesti. Eli se vaatii nyt kyllä aikaa, niin että se ei ole tässä hetkessä missään tapauksessa tehtävissä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

16.27 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa tämän esityksen tiimoilta on ollut vähän sellainen omituinen sävy, että monien edustajien mielestä on liian vaikeaa lähettää suomalaisia sotilaita ulkomaille paikkaan, jossa aseita voi joutua käyttämään, tappavaa voimaa voi joutua käyttämään. Mielestäni sen pitääkin olla erittäin vaikeaa. Sen ei pidä olla normaalia, jokapäiväistä eikä helppoa, että tällaisiin toimenpiteisiin lähdetään, ja lainsäädäntöä ei ainakaan tämän suhteen pidä keventää missään tapauksessa.

Tästä mietinnöstä jää edelleen epäselväksi kaksi mielestäni hyvin keskeistä asiaa. Ensinnäkin se, mitä tarkoittaa tämä laajentaminen siinä, keitä voidaan maahan evakuoida. Sanotaan, että valtioneuvosto harkintavaltansa puitteissa laajentaa sitä joukkoa. Puhutaan 170:stä, kenties 60:stä lisää. Paljonko siellä yksinkertaisesti nyt on katto, ministeri Haavisto? Kertokaa tälle eduskunnalle luku, suurin luku, kuinka monta ihmistä sieltä voidaan tämän operaation mukana tuoda Suomeen. Mitä eduskunta itse asiassa on päättämässä?

Toinen asia, joka jää vähän ohuelle tässä mietinnössä, on se, miten suomalaiset sotilaat turvataan siinä tilanteessa, jos tapahtuu jotain odottamatonta. Jos USA vaikka lähtee sieltä ennen aikojaan pois, ennen kuin on ilmoitettu — USA:han on vetäytynyt Afganistanista

Pöytäkirja PTK 91/2021 vp

varsin hallitsemattomasti — niin mitä me sitten teemme? Miten me turvaamme omat sotilaamme, jotka ovat siellä ulkomailla motitettuina?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Savola, olkaa hyvä.

16.29 Mikko Savola kesk: Arvoisa herra puhemies! Oli ilo huomata ulkoasiainvaliokunnassa, että olemme yksimielisesti tämän tärkeän mietinnön ja operaation kannalla. Sekä tämä kiireellisyys että lainsäädännön toimivuus, pelastettavien määrä ja tietysti se, keitä sieltä pelastetaan, ja sitten myöskin tässä lähetekeskustelussa hyvinkin esiin noussut sotilaiden omasuoja ja vakuutuskysymykset, nämä kaikki, olivat asioita, joista ulkoasiainvaliokunnassa olimme yksimielisiä. Kiitokset siitä.

Edustaja Mäkelälle toteaisin vain tästä kattoluvusta, että en olisi nyt kyllä siitä huolissani. Enemminkin olen huolissani näistä 170 henkilöstä, ehdimmekö me tässä ajassa saamaan nämä henkilöt Suomeen. Se on minun mielestäni suurempi kysymys tässä kaikessa. Meidän aikaikkuna, aikataulu, on hyvin tiukka. Yhdysvallat on vetäytymässä melko nopealla aikataululla, ja se, että me saamme oman suojaosastomme liikkeelle ja saamme edes nämä henkilöt sieltä evakuoitua Suomeen, on nyt kaikkein keskeisintä — ei niinkään se, että tässä tulisi erittäin suuria määriä tänne.

On hyvä, että me olemme yksimielisiä tässä asiassa. On hyvä, että olemme toimineet näinkin ripeästi. On hyvä tietysti, että myös tämä lainsäädäntö on nyt päästy testaamaan käytännössä ja näemme ne kehittämistarpeet tästä eteenpäin. Haluan vilpittömät kiitokset lausua ministeri Haavistolle ja ministeri Kaikkoselle ja koko valtioneuvostolle siitä, että tämä asia on näin jouhevasti nyt saatu eteenpäin. Tämä on tärkeää, että etenemme yksimielisesti. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Juvonen, olkaa hyvä.

16.30 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Todellakin kiireellä on tämä tärkeä asia saatu käsiteltyä, ja kiitos myös omasta puolestani ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Niikolle siitä ja hyvästä esittelystä.

On tärkeää, että kun meiltä Suomesta lähtee suomalaisia sotilaita, omia joukkoja kuumalle maaperälle, missä konfliktien vaara on jokahetkistä, niin näillä ihmisillä on myös hyvä vakuutusturva, jos jotakin tapahtuu. Tämä vakuutusturvahan on ollut myös sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsittelyssä aikoinaan, ja lakia on myös parannettu, ja on hyvä asia, että myös täällä mietinnössä tämä asia mainitaan. On erittäin tärkeää, että ihmiset, jotka lähtevät tällaisiin tehtäviin, tosin myös vapaaehtoisesti, tietävät sen, että jos siellä jotakin tapahtuu, sitten sairaudet ja tapaturmat ovat korvattavissa ja korvauksia tulee. Se on merkittävää, ja pidetään myös tätä tärkeää teemaa yllä tämän keskustelun kanssa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja al-Tae.

16.32 Hussein al-Tae sd: Arvoisa puhemies! Tosiaan valiokunta oli hyvin yksimielinen tästä, että kiireessä asia täytyy hoitaa, ja kaikki tuki suojeluosastolle annetaan myöskin mandaattina näin eduskunnan kautta, kun se on tätä kautta myös käännytetty.

Ehkä haluaisin nyt tässä vaiheessa omaisille täällä Suomessa, jotka ovat huolissaan sukulaisistaan, lausua lohdun sanan siitä näkökulmasta, että tämä ei tule olemaan ainoa kes-

Pöytäkirja PTK 91/2021 vp

kustelu Afganistanista eikä tämä ole ainoa päätös, joka tässä kohtaa tehdään, vaan tämä keskustelu tulee jatkumaan ja Afganistanin tilanne tulee olemaan esillä, ja näin myöskin tämä meidän mietintömme tähdentää.

Toiseksi, kun me lähdemme perkaamaan tätä, mitä tässä nyt on käynyt, toivoisin, että tässä taustalla myös valmisteltaisiin suomalaisia ja Suomen hallintoa senkin varalta, että Yhdysvallat saattaa yhtäkkiä vetäytyä hyvin nopeasti jostain toisesta operaatiosta, missä ehkä on myös suomalaisia evakuoitavia joukkoja mukana. Meidän täytyy olla nyt valmiita sille, että sieltä saattaa tulla nopeita päätöksiä vetää joukkoja Yhdysvaltoihin, ja suomalaisien on tässä kohtaa oltava valmiina jo ennakolta, jottei meidän tarvitse joutua tällaiseen tilanteeseen, missä olemme nyt.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Pelkonen, olkaa hyvä.

16.33 Jaana Pelkonen kok: Arvoisa herra puhemies! Kiitän myös siitä, että saimme valiokunnassa yksimielisen mietinnön aikaan. Tämä on tärkeää tässä tärkeässä asiassa, ja nyt on olennaista saada suojausoperaatio nopeasti käyntiin.

Kuten edustaja Niikko jo toi esiin, ulkoasiainvaliokunta painottaa siis sitä, että Afganistanin monisyyistä tilannetta on syytä käsitellä perusteellisesti myöhemmin erikseen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Meri, olkaa hyvä.

16.34 Leena Meri ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Ja itse kiitän myös valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja, kansanedustaja Niikkoa. Voin silloin luottaa, kun hän on puikoissa, että asiat ovat varmasti hyvin selvitettyjä ja asioiden perään on kysely. [Ben Zyskowiezin välihuuto] Voisin kuitenkin nostaa esiin muutamia asioita.

Edustaja Mäkelä toi hyviä näkökohtia siitä, mitä tarkoittaa tämä kirjaus siitä, että valtioneuvosto voi toimivaltansa puitteissa laajentaa tätä henkilöpiiriä. Voisitteko, ministeri Haavisto, avata sitä? Tämä on kuitenkin ihan oleellinen keskustelu siinä mielessä, että eduskunnalla on budjettivalta ja tietojen saantioikeus, ja kun me täällä olemme päättämässä ja keskustelemassa tästä asiasta, niin se on äärettömän tärkeää, mitä tämä tarkoittaa, eikä se, onko se 81 vai 82 henkilöä, ole se oleellisin, vaan mikä se status on. Ihmiset kysyvät sitä tuolla meiltä, ja he katsovat tätä ohjelmaa. Tämä ei ole vain meidän sisäistä keskustelua varten ja oletuksia varten.

Lisäksi olisin kysynyt tästä samasta asiasta, kun edustaja Mäkelä hyvin nosti esille tätä turvallisuutta. Mietin, mikä on meidän sotilaidemme tilanne, jos he lähtevät sinne paikan päälle ja se tilanne kuitenkin eskaloituu ja muuttuu, koska emme me voi luottaa siihen, että talibanhallinto pysyy myönteisenä tälle tilanteelle. He voivat akkiarvaamatta ollakin aivan toista mieltä, ja miten me sitten evakuoimme ehkä sieltä jo omat sotilaamme pois?

Kolmanneksi pyytäisin ministeri Haavistolta, että pidätte eduskunnan hyvin ajan tasalla. Olemme varmasti valmiudessa, jos tilanne äkkiä muuttuu, tulemaan myös istuntoon erittäin mielellään, koska ainakin itse olen erittäin huolestunut meidän sotilaista ja siitä, että me menemme toisten ihmisten maaperälle, mitä siellä tapahtuu. Nämä ovat erittäin tärkeitä kysymyksiä. Mutta voisitteko avata tuota laajentamista nimenomaan sen statuksen kannalta ja sitten sitä, miten turvataan myös näiden suojajoukkojen turvallisuus ja maasta pois pääseminen lopulta? — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 91/2021 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Zyskowicz, olkaa hyvä.

16.36 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa herra puhemies! Haluan myös omalta osaltani kiittää hallitusta ja eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa hyvästä ja ripeästä toiminnasta tämän vaikean ja osin traagisen asian yhteydessä.

Minäkään en ole huolissani siitä, että tässä operaatiossa Suomeen pelastettaisiin liian monta suomalaista tai Suomessa asuvaa henkilöä tai Suomen hyväksi ja Suomen avuksi siellä toiminutta ihmistä. Päinvastoin monien muiden lailla pidän tärkeänä, että pyrimme auttamaan turvaan kaikki ne ihmiset, jotka Afganistanissa ovat toimineet suomalaisten ja käytännössä Suomen hyväksi ja jotka nyt tässä uudessa tilanteessa ovat joutuneet ilmeisesti suoranaiseen hengenvaaraan.

Syntyneessä uudessa tilanteessa, Afganistanin uusissa olosuhteissa, on mielestäni tärkeätä myös, että Suomi pyrkii vauhdittamaan Suomessa asuvien afganistanilaisten perheiden yhdistämistä Suomeen, ja tietysti pidemmän päälle on tärkeätä, että ennen kaikkea kiintiöpakolaisjärjestelmän puitteissa pyrimme auttamaan erityisen haavoittuvassa ja vaarallisessa tilanteessa olevia afganistanilaisia, ennen kaikkea naisia ja ihmisiä, jotka ovat toimineet siellä kansalaisyhteiskunnan ja ihmisoikeuksien hyväksi ja jotka ovat nyt mitä ilmeisimmin suuressa vaarassa.

Lopuksi haluan sanoa, että tässä tilanteessa kansainvälisen yhteisön ja länsimaiden — mitä sillä tässä yhteydessä kai lähinnä tarkoitetaan — ei pidä kääntää selkäänsä Afganistanille eikä hylätä tätä maata. Päinvastoin mielestäni on tosi tärkeätä, että länsimainen media pyrkii pysymään siellä, jos se vain on mahdollista, ja että humanitääristä apua annetaan ja vahvistetaan. Vaikka en talebanien ajatuksenjuoksua kovin paljon pysty ymmärtämään, itse kuitenkin uskon, että mikäli länsimainen media pystyy olemaan paikalla ja mikäli humanitääriset järjestöt ja toimijat pystyvät olemaan paikalla, sillä saattaa olla ennalta estävä vaikutus ajatellen niitä ongelmia ja suoranaisia kauheuksia, mitä pelkäämme, että siellä uudessa tilanteessa voi tapahtua. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mika Kari, olkaa hyvä.

16.39 Mika Kari sd: Arvoisa herra puhemies! On hyvä ja tarpeellista ja välttämätöntä, että Suomi reagoi tähän tilanteeseen nopeasti. Siitä olemme eduskunnassa yksimielisiä, ja se on hyvä, ja samassa yhteydessä kiitos ulkoasiainvaliokunnalle mietinnöstä.

Mietinnön mukaan operaation kesto on noin yhden kuukauden mittainen. Olen itse ollut kymmenen vuotta puolustusvaliokunnassa, ja eri selontekomenettelyjen yhteydessä puolustusvaliokunnalla on ollut tärkeä rooli näiden selontekojen osalta. On ymmärrettävää, että tällä kertaa puolustusvaliokunnan rooli jäi pienemmäksi, tai sitä ei tässä yhteydessä ollut, kiireen takia. Mutta pitäisin tärkeänä ja jopa välttämättömänä, että puolustusvaliokunnalle annetaan jälkepäin selvitys siitä, minkätyyppisten riskien äärellä meidän omat joukkomme ovat. Täällä salissa on esitetty ihan aiheellinen huoli omasuojasta, omien suojajoukkojemme turvallisuudesta, ja kun operaatio kestää kuitenkin useita viikkoja, niin myös riskit kumuloituvat. Sen takia toivon, että valtioneuvoston suunnalta huomioidaan myös puolustusvaliokunnalle tarpeellinen informaatio.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Satonen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 91/2021 vp

16.40 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! En halua mennä tähän substanssiin enää yhtään enempää, se on tässä niin kattavasti käsitelty, mutta haluan sanoa vain sen, että mielestäni on erittäin arvokas asia, että tällä aikataululla ja ennen kaikkea yksimielisesti hallitus ja eduskunta, valiokunnat, kaikki, kykenevät tekemään näin tärkeässä ja vaikeassa asiassa päätöksen. Se on aikamoinen voimavara suomalaiselle yhteiskunnalle, jos tällä tavalla pystytään toimimaan myöskin useammissa asioissa, ainakin silloin kun tarve on kaikin keinoin kovin. Ei todellakaan ole mitään itsestäänselvää, että tällaiset asiat hoituvat näin nopeasti ja yhteisesti. Se on mielestäni erittäin hyvä juttu, että tällaiseen asiaan kykenemme yhdessä silloin kun vaaditaan. [Mika Kari: Hieno puheenvuoro!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Ovaska, olkaa hyvä.

16.41 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa puhemies! Tuosta edustaja Satosen puheenvuorosta on helppo jatkaa. Kun normaalisti meillä valtionhallinnossa puhutaan siitä, miten ministeriöt ovat siiloutuneet, niin kyllä tässä on nyt on ollut hieno nähdä, miten puolustusministeriö, ulkoministeriö, sisäministeriö ja TEM ovat yhdessä tämän paletin hoitaneet ja tuoneet sitten tänne meidän päätettäväksemme. Ja nyt kun nämä evakuoitavat tulevat Suomeen, niin silloinhan vasta alkaa seuraava vaihe, jolloin pitää huolehtia sitten näitten ihmisten asioiden hoitamisesta. Siinä myöskin katsotaan, miten tämä yhteistyö pelaa, mutta tämän haluan välittää.

Ja aivan loppuun haluan todeta, niin kuin tuossa mietinnössäkkin sanotaan, että Afganistan-asiaan palataan. Siihen on vääjäämättä palattava ja käytävä laaja keskustelu, mitä on tapahtunut, ja toivon ennen kaikkea, että ulkoministeri vie nyt viestiä tuonne EU-pöytiin EU-ulkoministereille, miten jälleen kerran EU epäonnistuu tällaisissa asioissa erityisesti ulko- ja turvallisuuspolitiikan parissa. Kansallisvaltiot siellä toimivat, lähettävät joukkojaan ja hoitavat asioita. Myös tämä asia on semmoinen, mihin on palattava.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Vähämäki, olkaa hyvä.

16.42 Ville Vähämäki ps: Kiitos, kunnioitettu puhemies! Hallintojaoston puheenjohtajana: Hallintojaosto käsittelee Puolustusvoimien budjetin. Tämän toimenpiteen osalta Puolustusvoimien joukon käytöstä aiheutuu 792 000:n kustannukset, ja nämä katetaan VM:n puolen momentilta ”Ennakoimattomat menot”. Toivoisin näin, että eduskunta saisi sitten syyskauden aikana tietoa siitä kokonaiskustannuksesta. Totean myöskin näin, että tämän ei pitäisi olla kustannuskysymys. Se, että suomalaisia pystytään palauttamaan Suomeen, ei saa koskaan olla kustannuskysymys.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hassi, olkaa hyvä.

16.43 Satu Hassi vihr: Arvoisa puhemies! Varmasti kaikki toivomme, että tällaisessa tilanteessa Euroopan unioni olisi tehokkaampi ja nopeampi toimija. Jatkuvasti kuitenkin nimenomaan siinä asiassa käymme vääntöä myöskin siitä, millaisen toimivallan olemme valmiit EU:lle antamaan ja miten monimutkaista päätöksentekojärjestelmää vaadimme. Toivon, että tämänkin kokemuksen pohjalta nyt mietimme ja ylipäätänsä EU-maat yhdessä miettivät sitä, onko tässä opittavaa myöskin sen kannalta, minkälainen toimivalta tämän

Pöytäkirja PTK 91/2021 vp

tyyppisissä tilanteissa EU:lle oikeasti tarvitaan ja minkälainen mahdollinen nopea päätöksentekomahdollisuus myöskin tarvitaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Niikko, olkaa hyvä.

16.44 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Tässä vaiheessa on varmasti syytä kiittää eduskuntaa tästä ripeästä käsittelystä ja hyvästä keskustelusta ja ennen kaikkea valiokuntaa siitä, että päästiin tällaiseen yksimieliseen tulokseen, koska olihan meillä hiukan keskusteltavaa joistain kysymyksistä. Mutta tämä osoittaa sen, että tiukan paikan tullen me pystymme kaikki löytämään yhteisen väylän, missä me saadaan tehtyä nopeatakin päätöksiä. Ja siinä mielessä pidän ensiarvoisen tärkeänä sitä, että kriisitilanteessakin, jos suinkin mahdollista, asiat tuodaan eduskuntaan käsiteltäviksi, koska jos näitä ei oltaisi tuotu nyt käsiteltäviksi tänne, se olisi tullut ilmi vasta muutaman päivän päästä, kun joukot olisi sinne viety, ja sitten jos olisi jotain käynyt, niin ääni olisi ollut toisenlainen tässäkin salissa, luulen.

Mutta, arvoisa puhemies, kun tässä on kysytty, montako henkilöä Afganistanista tänne tuodaan, niin sehän on täysin valtioneuvoston päätettävissä. Ei valiokunta sitä määrää päättää. Valiokunta vain totesi sen, että valtioneuvoston linja ja valittu linja on realistinen tässä suhteessa, kun tiedämme, että Yhdysvallat on antanut aikaa viikon verran länsimaisten joukkojen poistumiseen kentältä. Tämä aikaraja voi toki muuttua, mutta tämän tiedon perusteella aikaa on vain viikko. Siinä mielessä täytyy antaa täysi tuki, että meidän henkilöstömme ja sotilaat pystyvät suoriutumaan siitä annetusta tehtävästä.

Ja vielä lopuksi on todettava se, että meidän täytyy tehdä kaikkemme, että saisimme lievennettyä sitä valtavaa inhimillistä kärsimystä, mikä tulee kohtaamaan Afganistanin kanssa tämän jälkeen, kun länsimaiset joukot ovat poistuneet sieltä. Mikäli siellä palataan siihen 90-luvun aikaiseen hirmuhallintoon, niin tulemme varmasti näkemään valtavat pakolaisvirrat tulevaisuudessa myös Euroopassa. Tämän tähden on äärimmäisen tärkeää myös antaa tukemme EU:n johtaville henkilöille, kuten erityisedustajalle, joka on menossa sinne neuvottelemaan hallinnon kanssa jo tässä vaiheessa, että löytyisi semmoinen hyvä, rauhallinen tie, ettei se kansa joutuisi kokemaan sitä kärsimystä, mikä on pelättävissä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Arhinmäki, olkaa hyvä.

16.46 Paavo Arhinmäki vas: Arvoisa herra puhemies! Välillä tarvitaan nopeita päätöksiä — välillä päätökset ovat niin nopeita, että osalla eduskuntaryhmistä tekee tiukkaa ehtiä mukaan niihin. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on ollut kokoustamassa Vaasassa kesäkokouksessa, ja saavuin sieltä ensimmäisellä mahdollisella junalla. Siinä vaiheessa, kun Eduskuntatalo näkyi junan ikkunasta, oli neljä puheenvuoropyyntöä. Henki vielä kovakuntoisellakin kulkee vähän tiuhaa tahtia ja hiki valuu, kun juoksin tänne — kiitos valiokunnan puheenjohtaja Mika Niikon puheenvuorosta, että ehdin paikalle tuomaan vasemmistoliiton eduskuntaryhmän terveiset.

Arvoisa puhemies! Käsittelimme asiaa eduskuntaryhmässä, ja edustaja Anna Kontula kävi lähetekeskustelussa tuomassa keskeiset ryhmämme terveiset. Ensinnäkin meidän mielestämme oli oikein, että asia tuotiin nopeasti eduskunnan päätettäväksi, ja haluamme kiittää siitä, että kaikkia eduskuntaryhmiä informoitiin asianmukaisesti ja meillä oli mah-

Pöytäkirja PTK 91/2021 vp

dollisuus keskustella ministerin kanssa asiasta eilen illalla ryhmänjohtajien kesken ja tuoda omat näkemyksemme.

Muutama huomio, jotka vasemmistoliiton eduskuntaryhmä nosti esille kesäkokouksessaan:

Ensinnäkin on tärkeää, että tässä on tämä aikarajaus, noin kuukausi. Se selvästi osoittaa sen, että ne joukot, jotka lähtevät suorittamaan tärkeää tehtävää raakalaismaisen, hirveän Talebanin valtaannousun jälkeen... On tärkeää — ja meillä on velvollisuus ja vastuu huolehtia siitä — että Suomen kansalaiset, Suomessa pysyvästi asuvat ja Suomen puolesta näiden lähes 20 vuoden aikana työskennelleet saadaan turvaan. Sen vuoksi pidämme sekä ajallista että alueellista rajausta sekä voimankäyttöä oikeasuhtaisena lähtökohtaisesti.

Samalla haluamme painottaa sitä, että tämä ei ole ennakkotapaus, tämä ei tarkoita sitä, että tämä jatkossa on se tapa, jolla tämäntyyppisiä asioita hoidetaan. Toivon mukaan emme joudu tilanteeseen, jossa kutsumme näin nopealla aikataululla täysistunnon kokoon ja eduskuntaryhmät ovat kokoustamassa ympäri Suomea. Mutta nyt se täytyy tehdä, koska apua tarvitaan Afganistaniin evakointiin nopeasti.

Arvoisa herra puhemies! Taleban on hirvittävä, raakalaismainen järjestö. Kun katsoo sen historiaa, niin on pelko siitä, että ne lupaukset, joissa sanotaan, että kostotoimia ei tehdä, eivät pitäisi. Mutta samaan aikaan on tärkeää, että talebanien kanssa pyritään vuoropuheluun, jossa muistutetaan, että heitä sitovat kaikki ne kansainväliset sopimukset, ihmisoikeuskysymykset ja muut, mitkä kaikkia muitakin maita. Tyttöjen ja naisten asema, sananvapaus ja ihmisoikeudet ovat vakavasti uhattuina Afganistanissa, ja meidän, koko maailman, tehtävä on puolustaa niitä, puhua niiden puolesta ja toimia sen puolesta, että ne toteutuisivat Afganistanissa, kuten kaikkialla maailmassa.

Sen lisäksi, että nyt evakuoimme nämä 170, niin ryhmämme näkemys on se, että on isompi joukko ihmisiä, jotka ovat vaarassa Afganistanissa sen vuoksi, että ovat toimineet Suomen kanssa yhteistyössä, Suomen hyväksi, ja meidän nähdäksemme meidän vastuumme evakuoinnista on vielä suurempi.

Samoin vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä Suomen pitää varautua nostamaan mahdollisesti pakolaissiintiötä ja vastaanottamaan turvapaikanhakijoita ja pakolaisia Afganistanin hirvittävästä tilanteesta.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi toteamme sen, että tarvitaan todella huolellinen, syvälinen analyysi siitä, mikä Afganistanissa meni pieleen. Tuhansia miljardeja euroja, 20 vuotta — muutamassa päivässä yhteiskunta romahti. Pitää huolellisesti analysoida se, mitä virheitä tehtiin, miten pystytään tekemään paremmin. Mutta sen aika ei ole nyt. Sen aika on, kun olemme tämän kaikkein kiireellisimmän, akuuteimman kriisin hoitaneet, mutta siihen tarvitaan aikaa, siihen tarvitaan huolellisuutta. Sellainen analyysi tarvitaan.

Näillä terveisillä Vaasasta vasemmistoliiton eduskuntaryhmän kokouksesta tuemme ulkoasiainvaliokunnan mietintöä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Östman, olkaa hyvä.

16.52 Peter Östman kd: Arvoisa puhemies! Kuten lähetekeskustelusta kävi ilmi, kristillisdemokraatit tukevat Afganistanin evakointioperaatiota ja toivovat, että se toteutetaan mahdollisimman nopeasti. Tilanne on kriittinen senkin vuoksi, ettei tiedetä, miten pitkään Yhdysvaltain turvaamisoperaatio Kabulin kentällä ja alueella jatkuu. Tämän jälkeen kan-

Pöytäkirja PTK 91/2021 vp

sainvälinen yhteisö joutuukin pohtimaan sitä, miten se voisi varautua Afganistanin kriisin jälkiseurauksiin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja vielä ministeri Haavisto. Olkaa hyvä.

16.52 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Arvoisa puhemies! Tässä tuli vielä muutama kysymys, joihin vielä tässä aivan lopuksi vastaan. Samalla kiitän ulkoasiainvaliokuntaa ja sen puheenjohtajaa Niikkoa vielä kerran tästä hyvin tehdystä työstä.

Edustajat Mäkelä, Meri ja Kari ottivat nämä turvallisuusaspektit vielä kerran esiin, ehkä tämmöisen ajatuksen, mitä tapahtuisi, jos USA lähtisi ja sinne jäisivät pienemmät maat pitämään yllä turvallisuutta: Tällainen konsepti ei ole mahdollinen. Se kenttä on USA:n hallussa tällä hetkellä, ja USA itsekin edellyttää, että näiden pienempien kumppanien ja maiden joukot sieltä poistuvat ennen kuin he sitten kentältä vetäytyvät.

Meillä tätä sotilasoperaatiota johdetaan Suomesta. Pääesikunta johtaa tätä suojausjoukkoa, tekee turvallisuusarviot, tekee ratkaisut, kaiken kaikkiaan tietysti ajankohtaisen tiedon pohjalta.

Eduskunta tullaan pitämään — edustaja Meri kysyi tätä — ajan tasalla. Jos tässä tapahtuu muutoksia, niin hyvin nopealla, pikaisella aikataululla myöskin eduskuntaa informoidaan. Myöskin edustaja Vähämäen toivomus tästä kustannuspuolesta otettiin ylös, että tätä halutaan seurata ajantasaisesti.

Haluan sanoa, että yhdyn joka sanaan edustaja Zyskowiezin puheenvuorossa, jossa oli paitsi tätä perheenyhdistämisen tärkeyttä — ja etsimme siihen keinoja, miten se näissä oloissa toteutuisi — myöskin se ajatus, että olisi hyvä, jos Afganistaniin voisi jäädä toimijoita, jotka siellä tavallaan erilaisten tai meidän arvostamiemme arvojen puolesta voivat toimia, ja esimerkiksi Punainen Risti ja YK-järjestöt ainakin nyt ovat sanoneet, että jäävät Afganistaniin. Mielestäni on erittäin tärkeää, että Suomikin näitä järjestöjä siellä tukee ja koettaa viedä eteenpäin.

Edustaja Mäkelä ja Meri halusivat täsmennystä tähän ulkoasiainvaliokunnan ilmaisuun, mitä tarkoittaa ”toimivallan puitteissa”, mutta oikeastaan edustaja Savola aika hyvin sen kuvasi, että meillä on hyvin lyhyt aikaikkuna auttaa ihmisiä tässä vaiheessa maasta ulos, enkä usko, että ongelmaksi tulee se, kuinka paljon näitä tulee, vaan pikemminkin se, pääsemmekö auttamaan edes kaikkia niitä, joita olemme suunnitelleet auttavamme tässä vaiheessa.

Kiitän vielä eduskuntaa hyvästä keskustelusta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Vielä ministeri Skinnari, olkaa hyvä.

16.55 Kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari: Arvoisa puhemies! Edustaja Satonen hienosti tiivisti sen, mikä on tältä päivältä kaikkein oleellisin: yksimielisyys, se vahva viesti ja tuki tässä vakavassa ja akuutissa tilanteessa.

Edustaja Ovaska, kuvasitte sen, miten tärkeää on, että me toimimme poikkiehallinnollisesti, eri ministeriöt yhdessä, ja sitä työtä olemme tehneet.

Kun hallitusohjelmaa kirjoitimme vähän yli kaksi vuotta sitten, lähdimme siitä, että haluamme olla kokonaisvaltaisia. Totesimme, että kehityspolitiikka on osa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Tämäkin päivä ja ulkoasiainvaliokunnan hyvin laadittu mietintö todista-

Pöytäkirja PTK 91/2021 vp

vat sen, että me tarvitsemme kaikkia eri politiikan lohkoja, jos ja kun me haluamme yhteiskuntia, tässä tapauksessa Afganistania, viedä eteenpäin.

Ja humanitäärisen avun tarve — kiitos ulkoasiainvaliokunnan mietinnölle sen nostamisesta. Avun tarve on valtava. Se on suurempi kuin koskaan koko maailmassa. Pelkästään Afganistanissa puolet väestöstä tarvitsee juuri nyt humanitääristä apua. Tähän Suomi on reagoinut siten, että olemme eilen päättäneet 3 miljoonan euron rahoituksesta YK:n pakolaisjärjestölle, joka omalta osaltaan sitten tukee tätä vaikeaa tilannetta.

Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Niikko mainitsi myös, että miten tästä eteenpäin. Kehityspoliittinen selonteko on yksi työkalu — se on arvokas työkalu, arvokas prosessi — mutta kaiken kaikkiaan, kuten ulkoministeri totesi ja kuten valiokunnan puheenjohtajakin sanoi, meidän pitää nyt yhdessä katsoa tätä kokonaisuutta, tehdä analyysi, tehdä tilannearvio ja yhdessä katsoa, miten Suomi ja miten me eri toimijat toimimme jatkossa, jotta Afganistanilla ja kaiken kaikkiaan koko maailmalla ja kansainvälisellä yhteisöllä ja Euroopan unionilla olisi se näkemys mutta etenkin se ote, miten me parannamme tulevaisuutta. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Keskustelu on päättynyt, ja samalla totean, että sekä lähetekeskustelusta että palautekeskustelusta täytyy onnitella eduskuntaa hienosta, hyvästä keskustelusta.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi valtioneuvoston selonteon VNS 7/2021 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

3. Valtiopäivien keskeyttäminen

Eduskuntatyön järjestäminen ETJ 2/2021 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta päättäisi keskeyttää valtiopäivät tämän istunnon päätyttyä sekä kokoontua jatkamaan työtään tiistaina 7.9.2021 kello 14 alkaen. — Avaan keskustelun.

Keskustelua ei syntynyt.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksyttiin. Asian käsittely päättyi.

4. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on tiistaina 7.9.2021 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 16.58.

Pöytäkirja PTK 91/2021 vp

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola